

Nr 181

Av herr **Holmberg m. fl.**, om utredning av frågan om en avveckling av systemet med radio- och TV-licenser.

Radio- och TV-licenserna bör avskaffas. Våra främsta massmedia spelar numera sådan roll för undervisning och allmän upplysning, för att göra musik, teater och annan konstnärlig verksamhet tillgänglig för så många som möjligt, för att betjäna jordbruk och annat näringsliv och befrämja trafiksäkerhet till lands och sjöss samt för att bidra till att den politiska aktiviteten blir den största möjliga, att det allt mera framstår som ett viktigt demokratiskt krav att radio- och TV-programmen ställes till allas förfogande utan individuell betalning.

Det kan sägas att licenserna inte är det största ekonomiska hindret, i varje fall inte större än anskaffningen av mottagningsapparater. För vår del är vi inte heller främmande för tanken att stat och kommuner skulle träda emellan ytterligare. Särskilt för låglönegrupper och flertalet pensionärer är utgifter för licenser, anskaffning av mottagare, komplettering och reparation — uppskattningsvis inemot 300 kronor per år — en mycket känbar utgift. För många innebär det ett val: antingen avstå från radio- och TV-programmen eller avstå från något av livets nödtrft.

Såsom skett i fråga om många andra demokratiska reformer kan man börja med att klara en del av problemet genom att slopa licensavgifterna, omedelbart eller successivt. Jämförelser med skolreformerna ligger här nära till hands. Även för denna del av kulturliv och möjligheter till personlig förkovran var det mesta tidigare beroende av vars och ens ekonomiska förhållanden. Fortfarande finns det också mycket kvar av detta odemokratiska tillstånd, men det har dock gjorts stora framsteg genom att stat och kommuner påtagit sig ansvaret för terminsavgifter och andra skolkostnader som tidigare åvilat den enskilde.

I socialdemokratiska partiets tidskrift "Tiden" (nr 8 år 1961) behandlas vissa frågor av stort intesse i detta sammanhang, bl. a. hur man ur principiell och nationalekonomisk synpunkt bör bedöma användningen av "kollektiva nyttigheter" av den typ som radio- och TV-programmen är. Vi citerar därför följande avsnitt ur denna artikel.

Man brukar inom nationalekonomin tala om kollektiva nyttigheter. Det som kännetecknar sådana nyttigheter, är bl. a. att produktionskostnaderna inte alls stiger i samma takt som konsumtionen av dem och att det skulle vara opraktiskt och oekonomiskt att ta betalt av varje enskild konsument, som använder nyttigheten ifråga. Om man t. ex. anlagt en park i ett sam-

hälle, så kan utnyttjandet, konsumtionen, av den variera ganska starkt, utan att kostnaderna för underhåll osv. ändras alls. Det skulle tydligen vara väldigt oförnuftigt att omge parken med höga stängsel och anställa några vakter, som såg till att ingen tog sig in i parken olovandes, och några andra vakter, som tog upp avgifter av dem, som eventuellt skulle vara villiga att betala för utnyttjandet av parkanläggningen

Systemet med väg- och bropengar har vi också kommit ifrån här i landet. Och det finns en lång rad liknande, kollektiva nyttigheter, som vi gemensamt bekostar med skattemedel och som vi alla får utnyttja efter vårt eget gottfinnande utan att behöva betala avgift för varje gång.

Författaren kommer sålunda till slutsatsen att det är fel att begränsa konsumtionen av kollektiva nyttigheter, "man bör tvärtom underlätta den, eftersom det inte medför några extra kostnader".

Sakens principiella sida kan belysas framför allt genom en hänvisning till den roll som radio och TV spelar för den politiska upplysningen. Det är ett demokratiskt krav att sådan upplysning skall ställas till alla medborgares förfogande oberoende av deras ekonomiska förhållanden, och det är också ett samhällsintresse att ställningstaganden i val och andra politiska sammanhang kan grundas på en så allsidig information som möjligt. Sveriges radios analys av riksdagsvalet i Sverige 1960 (företagets årsredogörelse för 1961) samt liknande erfarenheter från utlandet visar, att framför allt televisionen snabbt blivit den dominerande informationskällan för samhällsgrupper som inte skaffar sig sådan information på annat sätt. Det gäller kvinnorna, av vilka flertalet, på grund av sina arbetsförhållanden, inte attraherats av den politiska upplysningen i andra former men däremot gärna mottagit sådan upplysning när den "kommit till dem i hemmet" genom televisionens förmedling. Detsamma gäller ungdomen som föredrar moderna upplysningsformer framför de hittills traditionella, samt glesbygdsbefolkningen för vilken de långa avstånden och otillfredsställande kommunikationer är hinder för allsidig och *aktuell* politisk information i andra former. Det är från demokratisk synpunkt önskvärt att denna spridning av den politiska informationen underlättas ytterligare genom att systemet med licensavgifter avvecklas.

Genom att avskaffa radio- och TV-licenserna skulle man också undgå mycket byråkrati och onödig arbetsbelastning för allmänheten och statliga verk. Licensmetoden innebär nämligen att miljontals försändelser skall distribueras, registreras och bearbetas av olika statliga institutioner samt att miljontals människor måste offra en del av sin tid för att besöka postkontor. Men apparatinnehavare som icke fullgör detta förorsakar dessutom att en betydande stab kontrollanter med bilar och annan utrustning får ett tidsödande och kostsamt arbete. I tusentals fall leder försumlighet med licensbetalning också till åtal och följaktligen till polisrapporter, domstolsförfarande, bötesindrivning etc. Enbart för televerkets del uppgår kostna-

den för denna kontroll- och indrivningsverksamhet till många miljoner kronor årligen, och därtill kommer allmänhetens besvär och utgifter samt kostnader för rättsväsendet.

Tidpunkten förefaller just nu lämplig för översyn och radikal ändring av detta system. Sedan 1960 arbetar en sakkunnigkommitté på regeringens uppdrag med frågor som rör radio- och TV-ekonomi. Meningen är att de sakkunniga skall framlägga ett material som kan användas för statsmakternas bedömning av de ekonomiska problemen i detta sammanhang. Till detta hör enligt vår mening också frågan om att avveckla radio- och TV-licenserna.

Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslår undertecknade, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan komplettering och ändring av direktiven för 1960 års radioutredning att dennas uppdrag kommer att innefatta även frågan om en avveckling av systemet med radio- och TV-licenser.

Stockholm i januari 1962

Helmer Holmberg

H. Hagberg

Henning Nilsson